

PREPORUKE ZA KREATORE POLITIKA

1. **Značajno povećati cene putem povećanja specifične akcize** kako bi se smanjila visoka prevalencija pušenja (koja trenutno iznosi 37,9 procenata).
2. **Pojačati kontrolu primene regulative o kontroli duvana i unaprediti ga** uvođenjem odredbi koje bi se odnosile na poštovanje mera za pušenje na javnim mestima i oglašavanje na prodajnom mestu, te kroz efikasno oporezivanje alternativnih duvanskih proizvoda.
3. **Uticati na povećanje svesti javnosti o negativnom uticaju pušenja** putem informativnih kampanja, edukacije mladih i pružanja veće podrške za prestanak pušenja.

CILJEVI I MOTIVACIJA

Istraživanje o potrošnji duvana u Srbiji je sprovedeno 2019. godine na nacionalno reprezentativnom uzorku kao deo regionalnog istraživanja o potrošnji duvana u zemljama Jugoistočne Evrope (STC-SEE). Radi se o jedinstvenim podacima, budući da slično istraživanje nikada ranije nije sprovedeno u Srbiji. Informacije iz STC-SEE obezbeđuju osnovu za razvoj i sprovođenje efikasnih politika i programa kontrole duvana zasnovanih na dokazima.

METODOLOGIJA

Ukupno je intervjuisano 2.000 ispitanika. Ciljna populacija istraživanja obuhvatila je muškarce i žene u Republici Srbiji starosti od 18 do 85 godina. Prikupljanje podataka obavljeno je putem intervjua „licem u lice“ u domaćinstvu ispitanika primenom CAPI (Computer-Assisted Personal Interviews) metodologije. Trajanje intervjua je bilo približno 30 minuta. Anketni upitnik pripremljen je od strane Instituta ekonomskih nauka, najvećim delom zasnovan na: Global Adult Tobacco Survey (GATS), International Tobacco Control Policy Evaluation Project (ITC), and Pricing Policies and Control of Tobacco in Europe (PPACTE) .

NAJVAŽNIJI NALAZI ISTRAŽIVANJA**UPOTREBA DUVANSKIH PROIZVODA**

- Prevalencija pušenja odraslog stanovništva u Srbiji je 37,9 procenata. Cigarete i duvan za pušenje su najpopularniji proizvodi sa učešćem od 97,7 procenata pušača.
- Samo oko 1,8 procenata odraslih koristi zagrevane nesagorevajuće duvanske proizvode.
- Svaka druga osoba u Srbiji starosti između 35 i 65 godina je pušač. Ne postoji značajna razlika u prevalenciji među polovima.
- Prosečan broj cigareta koje popuše svakodnevni pušači na dnevnom nivou je 16,6 (18,8 za muškarce i 14,4 za žene).
- Svaka druga odrasla osoba u Srbiji počela je svakodnevno da puši između 18 i 24 godine.

PRESTANAK PUŠENJA

- Samo 9,5 procenata sadašnjih pušača pokušalo je da ostavi pušenje u poslednjih 12 meseci, a većina njih (93,5 procenata) je to pokušala da bez ikakve pomoći.
- Oko pet procenata onih koji su pokušali da prestanu sa pu-

šenjem u poslednjih 12 meseci koristilo je alternativne duvanske proizvode poput e-cigareta i zagrevanog nesagorevajućeg duvana kao podršku za prestanak.

- Cene cigareta i briga za zdravlje su navođeni kao najčešći razlozi za pokušaj prestanka pušenja tokom prošle godine.

PASIVNO PUŠENJE

- Više od 48 procenata odraslih u Srbiji izloženo je duvanskom dimu kod kuće. Većina njih (81,0 procenata) su sadašnji pušači.
- Među odraslima u Srbiji, 68,5 procenata živi u domaćinstvima u kojima je pušenje dozvoljeno u najmanje jednoj prostoriji.
- Samo 17,7 procenata domaćinstava sa decom ne dozvoljava pušenje kod kuće.
- Velika većina odraslih koji posećuju barove i noćne klubove i restorane izloženi su duvanskom dimu (91,8 i 86,5 procenata respektivno), dok je u zgradama i kancelarijama državne administracije izloženo samo 3,8 procenata.

EKONOMIJA

- Prosečan iznos novca potrošen na jedno pakovanje od 20 cigareta je 2,29€, dok za ekvivalent 20 cigareta duvana za pušenje iznosi 1,87€.
- Prosečan nedeljni trošak pušača iznosi 14,03€ za cigarete, a 4,99€ za duvan za pušenje.

MEDIJI

- Manje od 10 procenata odraslih je tokom poslednjih šest meseci primetilo promociju duvanskih proizvoda.
- Pušači su češće od nepušača primećivali neku vrstu promocije duvana tokom poslednjih šest meseci.

STAVOVI I PERCEPCIJE

- Više od tri četvrtine odraslih veruje da su cigarete u Srbiji skupe ili veoma skupe.
- Više od 60 procenata odraslih je protiv povećanja cena duvanskih proizvoda (i za 5 i za 20 procenata).
- Više od 45 procenata odraslih veruje da bi povećanje cena duvanskih proizvoda bilo korisna strategija kontrole duvana.
- Više od polovine nepušača smatra da bi pojačana zabrana pušenja bile najkorisnija strategija kontrole duvana.

UPOTREBA DUVANSKIH PROIZVODA

Prevalencija	Ukupno	Muškarci	Žene
	Procenat (95% IP)		
Ukupno	37,9 (35,8-40,1)	40,1 (37,0-43,3)	35,6 (32,7-38,5)
Cigarete	32,8 (30,8-34,9)	33,3 (30,4-36,3)	32,4 (29,5-35,2)
Duvan za pušenje	6,3 (5,2-7,3)	7,9 (6,2-9,6)	4,8 (3,5-6,1)
E-cigarete	0,2 (0,0-0,4)	0,4 (0,0-0,8)	0,0 (0,0-0,1)
Zagrevani nesagorevajući duvanski proizvodi	0,7 (0,3-1,1)	0,9 (0,3-1,5)	0,5 (0,1-1,9)
Pušački status	Ukupno	Muškarci	Žene
	Procenat (95% IP)		
Aktivni pušači	37,9 (35,8-40,1)	40,1 (37,0-43,3)	35,9 (33,0-38,8)
Svakodnevni	37,0 (34,9-39,1)	39,4 (36,3-42,6)	34,8 (31,9-37,7)
Povremeni	0,9 (0,5-1,3)	0,7 (0,2-1,2)	1,1 (0,4-1,7)
Nepušači	62,1 (59,9-64,2)	59,8 (56,8-63,0)	64,1 (61,2-67,0)
Bivši pušači	10,0 (8,6-11,3)	12,6 (10,5-14,7)	7,5 (5,9-9,1)
Nikada nisu bili pušači	38,1 (35,9-40,2)	32,3 (29,3-35,3)	43,3 (40,3-46,3)
Probali nekoliko puta	5,7 (4,7-6,7)	6,6 (5,0-8,1)	4,9 (3,6-6,2)
Probali jednom	8,3 (7,1-9,6)	8,3 (6,6-10,1)	8,3 (6,7-10,0)
Broj popušanih cigareta (cigarete i duvan za pušenje)	Ukupno	Muškarci	Žene
	Prosečan broj (95% IP)		
Aktivni pušači	16,6 (15,8-17,4)	18,8 (17,6-20,0)	14,4 (13,5-15,4)

PRESTANAK PUŠENJA

Pušači koji su pokušali da ostave pušenje u poslednjih 12 meseci	Ukupno	Muškarci	Žene
	Procenat (95% IP)		
Aktivni pušači	9,5 (7,4-11,6)	8,1 (5,3-10,9)	10,9 (7,7-14,1)
Pušači koji su pokušali da ostave pušenje u poslednjih 12 meseci, prema razlogu	Ukupno		
	Procenat (95% IP)		
Cigarete su postale preskupe	32,0 (20,3-43,6)		
Drugi ekonomski razlozi (npr. niža plata, otpuštanje, ili novac potreban za druge svrhe)	6,9 (0,6-13,2)		
Bolest (bilo koje zdravstveno stanje)	29,5 (18,1-40,9)		
Savet lekara ili zdravstvenog radnika	13,7 (5,1-22,2)		
Povećano znanje o štetnim efektima pušenja	13,5 (5,0-22,0)		
Trudnoća/rođenje deteta	1,5 (0,0-4,5)		
Pritisak partnera/rođaka za prestanak	0,8 (0,0-2,9)		
Ne zna	2,2 (0,0-5,8)		

STAVOVI I PERCEPCIJE

Stav prema povećanju cena duvanskih proizvoda za 20 procenata	Ukupno	Muškarci	Žene
	Protiv	64,8 (62,7-66,9)	64,1 (61,1-67,2)
Za	23,4 (21,6-25,3)	24,6 (21,8-27,2)	22,5 (19,9-25,0)
Nema odgovora	11,8 (10,3-13,2)	11,4 (9,3-13,4)	12,1 (10,2-14,1)

PASIVNO PUŠENJE

Učestalost pušenja kod kuće	Ukupno
	Procenat (95% IP)
Dozvoljeno unutar kuće (u svim sobama)	26,8 (24,8-28,7)
Dozvoljeno unutar kuće (samo u odabranim sobama)	16,9 (15,2-18,5)
Dozvoljeno unutar kuće (samo u jednoj sobi)	24,9 (23,0-26,8)
Dozvoljeno samo izvan kuće (terasa, itd)	12,1 (10,6-13,5)
Pušenje unutar kuće nije dozvoljeno	19,2 (17,4-20,9)
Odrasli izloženi duvanskom dimu van kuće	Ukupno
	Procenat (95% IP)
Zgrade i kancelarije državne administracije	3,8 (0,0-9,1)
Zdravstvene ustanove	5,3 (3,7-6,9)
Restorani	86,5 (84,0-89,1)
Barovi ili noćni klubovi	91,8 (89,3-94,3)
Javni prevoz	3,9 (2,6-5,1)
Univerziteti ili škole	10,6 (7,0-14,2)

TROŠKOVI

Iznos potrošen na poslednje kupljeno pakovanje cigareta (€/pakovanje)	Prosek (95% IP)
Ukupno	2,29 (2,26-2,31)
Muškarci	2,35 (2,32-2,39)
Žene	2,23 (2,19-2,26)
Region	
Beograd	2,49 (2,42-2,55)
Šumadija i Zapadna Srbija	2,22 (2,17-2,26)
Južna i Istočna Srbija	2,17 (2,13-2,21)
Vojvodina	2,36 (2,32-2,41)

MEDIJI

Primećeno sponzorstvo događaja koji su povezani sa bilo kojim brendovima cigareta ili duvanskim kompanijama u poslednjih šest meseci	Da
	Procenat (95% IP)
Ukupno	5,5 (4,5-6,5)
Muškarci	8,1 (6,4-9,8)
Žene	3,1 (2,1-4,2)
Tip naselja	
Gradsko područje	6,1 (4,7-7,5)
Seosko područje	4,6 (3,1-6,0)
Trenutni pušački status	
Pušači	7,5 (5,6-9,4)
Nepušači	4,2 (2,6-7,2)